

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

EU: DET NYA NATO?

EU:s utveckling i en farlig omvärldsutveckling

Filip Björkerud

Uppsats/examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Kandidatprogrammet i Statsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt2025
Handledare:	Ulf Bjereld
Antal ord:	11 893

Abstract

The world is changing around Europe; the rule-based international order is being challenged by war in Ukraine, and Europe's strongest ally, the United States, is pulling away from the continent, under the leadership of Donald Trump. The European Union finds itself increasingly alone and unprepared; with threats coming from Russia to the east, and its prime ally re-treating to the west. How will the EU react? And what's the reasoning behind its response?

This thesis examines how the European Commission, under the leadership of Ursula von der Leyen, has framed and justified its security and defense cooperation between 2019 and 2025. The study investigates the Commission's positioning toward internal EU defense integration, cooperation with NATO, and with the United States. A qualitative analysis will be employed, using two major theories in international relations: realism and liberalism as analytical lenses. The analysis explores whether the Commission's expressed will to deepen cooperation is primarily driven by value-based motivations or security concerns.

The results suggest that while liberal rhetoric persists, the Commission's security discourse is increasingly shaped by realist concerns, especially after 2022. This is particularly evident in the push for greater EU defense autonomy and in the evolving tone toward the United States during Donald Trump's second term. The findings point to a growing strategic ambition within the EU, driven by the perception of a more volatile and less reliable international environment

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Teori.....	4
2.1.1.Realism.....	5
2.1.2.Liberalism.....	6
2.1.3.EU-kommissionen.....	8
2.1.4.EU:s säkerhetssituation 2019.....	9
2.1.5.Litteraturöversikt.....	10
3. Operationalisering.....	12
4. Resultat.....	15
4.1.Ursula von der Leyens tillträde till invasionen.....	15
4.2.Invasionen till Donald Trumps tillträde.....	18
4.3.Donald Trumps första fem månader.....	23
5. Analys.....	28
5.1 EU samarbete över tid.....	28
5.2 EU-Nato-samarbete över tid.....	29
5.3 EU-USA-samarbete över tid.....	30
6. Diskussion.....	32
Förkortningar.....	33
Dokumentförteckning.....	34
Käll-och litteraturförteckning.....	35

1. Inledning

De senaste åren har den säkerhetspolitiska situationen i Europa förändrats drastiskt. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 innebar en vändpunkt för den europeiska säkerhetsordningen. Samtidigt har USA:s långsiktiga engagemang i europeisk säkerhet börjat ifrågasättas. I denna volatila omvärld har Europeiska unionen börjat inta en allt mer aktiv roll i att formulera, samordna och driva på säkerhetspolitiskt samarbete.

Frågan är dock vad som egentligen motiverar denna utveckling. Handlar det om ett värderingsdrivet samarbete för att försvara den liberala världsordningen, eller är det snarare ett svar på ett försämrat omvärldsläge och ökade externa hot? EU har traditionellt betraktats som ett integrationsprojekt med fred och samarbete som grundläggande drivkrafter, men det är oklart om dessa ideal fortfarande väger tyngst när säkerhet står på agendan.

Forskningen har hittills försökt undersöka detta ämne från en tid med betydligt högre stabilitet i omvärlden, men sedan invasionen 2022 saknas forskning som tar tidsperiodens specifika händelseutvecklingen och ställer den mot teorier i internationella relationer.

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur EU-kommissionen uttrycker sin vilja att samarbeta inom tre olika säkerhetspolitiska relationer: det interna samarbetet inom EU, relationen till Nato och relationen till USA. Genom att analysera kommissionsordförande Ursula von der Leyens tal och uttalanden under perioden 2019–2025 försöker uppsatsen identifiera vilka motiv, värdebaserade eller hotbaserade, som präglar retoriken och därmed EU-kommissionens säkerhetspolitiska hållning. För att förstå dessa uttryck används två teorier inom internationella relationer: realism och liberalism. Dessa teorier erbjuder skilda förklaringsmodeller till varför samarbete uppstår; antingen utifrån gemensamma normer och institutioner, eller som ett sätt att hantera maktbalans och hot. Detta kan leda till en ökad förståelse för hur EU agerar i olika situationer, i syfte att förstå hur EU kan komma att agera i framtiden.

2. Teori

För att analysera EU-kommissionens säkerhetspolitiska samarbetsvilja används två klassiska teorier inom internationella relationer: realism och liberalism. Dessa teorier erbjuder skilda förklaringsmodeller till varför internationellt samarbete uppstår och upprätthålls. Realismen betonar samarbete som ett medel för att stärka säkerhet och maktbalans i ett anarkiskt system,

medan liberalismen ser samarbete som ett resultat av gemensamma normer, institutioner och ömsesidiga intressen.

Anledningen till att just dessa teorier valts är att uppsatsen inte syftar till att beskriva hur integrationen inom EU utvecklas i sig, utan att förstå vad som motiverar EU-kommissionens säkerhetspolitiska agerande under en period av ökade hot och instabilitet. Realism och liberalism är därför lämpliga analytiska perspektiv; de är generella teorier om internationellt samarbete och konflikt som kan användas på både statlig och överstatlig nivå.

Alternativa teorier som intergovernmentalism eller neofunktionalism är mer specialiserade på integrationsprocesser inom EU, men de fångar inte lika tydligt upp skillnaden mellan värdebaserat samarbete och hotbaserat samarbete, och hur omvärldsläget påverkar. Realism och liberalism erbjuder därmed ett tydligare svar på forskningsfrågan: Hur har den försämrade säkerhetspolitiska situationen från 2019 till 2025 påverkat EU:s säkerhetssamarbete inom EU, med Nato, och med USA? Min forskningsfråga blir således: Hur motiveras EU-kommissionens samarbetsvilja inom säkerhetspolitik i relation till EU, Nato och USA under perioden 2019–2025, och hur kan detta förstås utifrån liberalism och realism?

2.1.1 Realism

Realism är en teori inom internationell politik som utgår från att stater är de centrala aktörerna och att deras främsta drivkraft är att maximera sin makt i en anarkisk världsordning. Eftersom det inte finns någon överordnad auktoritet som kan garantera säkerhet, präglas det internationella systemet av ständig osäkerhet, maktkamp och konflikt. Den moderna realismen utvecklades som en reaktion på vad många såg som en godtrogen tilltro till internationell rätt, moral och organisationer som nationernas förbund. Realismen ser inte faktorer som ekonomi, kultur, styrelseskick eller andra potentiella faktorer som centrala, utan teorins styrka och svaghet finns i enkelheten – stater och makt (Gustavsson & Tallberg, 2009). Realismen består av tre grundkoncept: Säkerhetsdilemmat, maktbalans, och polaritet.

Säkerhetsdilemmat innebär att alla stater i ett anarkiskt system måste ha en militär då en stat aldrig kan lita på att en annan stat inte kommer attackera eller hjälpa om man blir attackerad, oavsett förhandlingar eller avtal. Eftersom det är omöjligt att med säkerhet avgöra om en stats militära upprustning är defensiv eller offensiv, utgår andra stater från det värsta scenariot och rustar upp i sin tur, vilket resulterar i en upprustningsspiral. Det logiska i många fall blir för

stater att starta krig i förebyggande syfte, innan grannen blivit för stark. Varje stats säkerhet leder till omgivningens osäkerhet, därav ordet dilemma.

Lösningen på säkerhetsdilemmat heter maktbalans, vilket går ut på att staterna har jämförbara militära resurser, vilket gör krig för kostsamt och farligt (Gustavsson & Tallberg, 2009).

Polaritet är studiet av hur många poler, eller stormakter, som finns i världen. Detta avgör hur stabil maktbalansen är. I en bipolar värld finns två centrala stormakter som konkurrerar med varandra, som USA och Sovjetunionen under kalla kriget. Detta anses av realister vara den mesta stabila konfigurationen då det finns färre faktorer som kan rubba balansen, och det är relativt lätt för var pol att bedöma styrkan hos den andra. Mindre stater kommer i en bipolar värld att ställa sig på någon av de två stormakternas sida, eller försöka spela ut de två stormakterna mot varandra. I multipolära system finns tre eller fler poler som konkurrerar mot varandra (Gustavsson & Tallberg, 2009). Den tredje polaritetskonfigurationen är hegemoni, där det bara finns en dominerande stormakt, något som anses instabilt då andra stater antingen kommer försöka utmana hegemonens maktposition eller balansera mot den, vilket i förlängningen leder till ett återställande av en bi- eller multipolär konstellation (Gustavsson & Tallberg, 2009).

Realismen menar att hur mycket nationell politik än förändras, med liberala demokratier och ekonomisk utveckling, så förblir internationell politik förankrad i samma grunder; maktbalans mellan stater i ett anarkiskt system (Gustavsson & Tallberg, 2009).

EU i ett realistiskt perspektiv

I ett realistiskt perspektiv skulle EU kunna ses som en allians eller ett maktblock, som utgörs av småstater. Det är viktigt att påpeka att realister inte ser EU som en autonom aktör, utan som en avspegling av den internationella maktbalansen, och EU kan därför inte ta egna beslut. Det realistiska argumentet för EU skulle vara att småstater bildar detta maktblock av säkerhetsskäl; yttre hot motiverar småstaternas agerande. EU:s arbete och retorik om säkerhet och försvar kan därmed ses som en reaktion på det yttre hot som Rysslands agerande innebär snarare än ett uttryck för värderingsmässigt motiverat samarbete. EU:s säkerhetsarbete motiveras alltså enligt realismen inte av ideal om integration, utan av staters strävan efter överlevnad och maktbalans.

2.1.2 Liberalism

Liberalismens grundtanke är att individer, och i förlängningen stater, söker samarbete genom institutioner för att säkra sina universella rättigheter och gemensamma intressen. Denna idé, med rötter hos bland andra Rousseau och Kant, överförs i internationella sammanhang till tanken om att fred kan uppnås genom samarbete och internationella institutioner (Gustavsson & Tallberg, 2009).

Interdependens är ett centralt begrepp inom liberalism som går ut på att stater är beroende av varandra. Istället för att varje stat ska tillverka allting själv, fokuserar stater istället på att tillverka och exportera det som man är bäst på i förhållande till omvärlden. Då maximeras avkastningen, samtidigt som man kan importera det som andra stater är bättre på att tillverka. Det kan innebära att en stat är beroende av en annan för kritiska varor som mat eller energi. Om man enbart ser världen som ett maktspel blir alla samarbeten till nollsummespel, någon part förlorar alltid på den andres bekostnad, och förutsättningen för samarbete är således dålig. Liberalismen däremot ser världen som ett plussummespel, vilket uppmuntrar till samarbete mellan stater (Gustavsson & Tallberg, 2009).

Ett problem med samarbete är staters misstänksamhet mot varandra; hur vet den ena staten att den andra kommer hålla sin del av avtalet? Liberalismens svar blir här institutionalism. Genom att skapa internationella institutioner kan dessa få uppgiften att exempelvis övervaka parterna för att se till att de håller avtalet. Detta minskar misstänksamheten mellan staterna, vilket skapar bättre förutsättningar för långsiktigt samarbete. På så sätt förändrar de internationella institutionerna hur stater agerar (Gustavsson & Tallberg, 2009). Internationella institutioner bildar på så sätt ett sorts skydd mot den internationella anarkins effekter (Gustavsson & Tallberg, 2009).

En tredje viktig aspekt av liberalism är att det är olika inrikespolitiska grupper som vid olika tillfällen kontrollerar staten. Dessa olika grupper för sin egen politik, det gäller även utrikespolitik. Den inrikespolitiska konkurrensen bestämmer alltså riktningen för utrikespolitiken. Detta gäller även internationellt, där konkurrensen i förhandlingar mellan stater formar det internationella samarbetet (Gustavsson & Tallberg, 2009).

Den demokratiska freden, som har sin grund i påståendet att det sedan 1815 inte förekommit något krig mellan två demokratiska stater, kan i ett liberalistiskt perspektiv förklaras dels institutionellt och med normer. Den institutionella förklaringen går ut på att krig innebär en kostnad både av liv och välstånd. Det innebär att de politiker som vill kriga kan röstas bort av

folket, vars åsikter politiker inte kan kontrollera i samma utsträckning som i en diktatur. Dessutom kan oppositionen organisera motstånd mot kriget (Gustavsson & Tallberg, 2009). Den normativa förklaringen går förenklat ut på att krig och våld kränker de universella fri- och rättigheterna (Gustavsson & Tallberg, 2009). Demokratiska stater anses av liberalismen som mer fredliga än andra typer, och detta beror på att de oftare har frihandel och öppna kommunikationer med omvärlden, vilket leder till idéutbyte. Detta skapar förutsättningar för att ”motsättningar mellan olika folk minskar, samt att gemensamma intressen och identiteter skapas.” (Gustavsson & Tallberg, 2009) På så sätt sker en integration mellan stater, och även om det fortfarande finns motsättningar mellan dem, kan dessa då lösas utan hot om våld. Social och ekonomisk integration leder till vad som kallas för en säkerhetsgemenskap, vilket de nordiska länderna är och har länge varit ett exempel på. Om man dessutom skapar gemensamma politiskt beslutande institutioner, dvs politisk integration, kommer den mellanstatliga internationella politiken desto mer likna nationell politik. EU är ett exempel på en sådan utveckling. Teorier som den demokratiska freden kan hjälpa till att förklara varför demokratiska stater kan ingå samarbeten som gynnar den motsatta parten mer. Den tillit som finns mellan demokratiska stater att ingen kommer attackera någon annan gör att det inte finns någon risk med ett sådant samarbete, och det enda som återstår är fördelarna. Enligt liberalismen är det därför demokratiska stater bildat de djupaste samarbetena, som EU. (Gustavsson & Tallberg, 2009)

EU i ett liberalt perspektiv

EU bildades strax efter andra världskriget som ett integrationsprojekt med syftet att säkra fred och skapa en europeisk säkerhetsgemenskap. Idag kan EU betecknas som en hybrid mellan mellanstatlighet och överstatlighet, med medlemsstater som ibland kan liknas vid delstater i en federation, det finns beslutsbefogenheter på en mellanstatlig nivå, där alla medlemsstater i praktiken har vetorätt. Och överstatlig nivå, där beslut fattas enligt majoritetsprincip, och alla medlemsstater måste följa besluten (Gustavsson & Tallberg, 2009). Det är, enligt liberalismen, fortfarande de inrikespolitiska grupperna som beslutar om EU:s förda politik, där medlemsstaternas intressen formas inrikes, varpå förhandlingar sker mellan stater, och slutligen mynnar ut i den politik som EU för. EU är inte en självständig entitet som beslutar om dess politik, utan det är resultatet av först inrikes, och sedan mellanstatlig intressekonkurrens (Gustavsson & Tallberg, 2009).

2.1.3 EU-kommissionen

EU-kommissionen är EU:s verkställande organ och har flera centrala funktioner. Den har initiativrätt i lagstiftningsprocessen, vilket innebär att den lägger fram lagförslag inom ramen för de politiska riktlinjer som ges av Europeiska rådet. Utöver detta har kommissionen befogenhet att representera EU som helhet i internationella sammanhang, särskilt inom handel och bistånd, vilket innebär att den kan tala å medlemsstaternas vägnar (Europeiska unionen, 2025). Kommissionen övervakar även att medlemsstaterna följer EU:s lagar och regler, och den ansvarar för att verkställa gemensam politik – särskilt inom områden som handel, konkurrens och utvecklingsbistånd (European unionen, 2025) (Gustavsson & Tallberg, 2009). Kommissionens riktning formas ytterst av medlemsstaternas vilja, vilken beslutas i Europeiska rådet. Kommissionsordföranden, som utses av medlemsstaterna och godkänns av Europaparlamentet, sätter sedan den politiska agendan för hur kommissionen ska arbeta inom denna ram, och utser kommissionärer (European Commission, 2025).

I ett liberalistiskt perspektiv kan kommissionen ses som en viktig institution som möjliggör samarbete och integration mellan stater. I ett realistiskt perspektiv betraktas den snarare som ett verktyg för medlemsstaternas maktutövning, där kommissionens agerande ytterst speglar nationella intressen.

2.1.4 EU:s säkerhetssituation innan 2022

Då min analys startar från år 2019 blir det också viktigt att beskriva EU:s säkerhetspolitiska situation inför analysen. Detta syftar till att underlätta för att läsaren ska förstå utvecklingen i ett större sammanhang.

EU:s utveckling av sitt försvars- och säkerhetsarbete kan ses som en konsekvens av läget i dess närområde, som en allmän försämring av säkerhetssituationen längs EU:s gränser med Ryssland och Belarus i öst. Konflikten i Syrien till sydöst skapade instabilitet i regionen sydöst. I Afrika är Sahelregionen ett instabilt område med ett flertal terrorgrupper som hotar den lilla stabilitet som finns (Engberg, 2021). EU har alltså instabila och våldsamma regioner och aktörer från sitt östra till sitt södra närområde. Brexit blev ytterligare ett bakslag, som innebar en fömågeminskning inom EU.

Tveksamhet kring hur pålitligt och robust samarbetet med USA verkligen var fick en markant ökning i samband med valet av Donald Trump 2016. Insikten av att de underliggande synsät-

ten på transatlantiskt samarbete som Trump drivit skulle kvarstå i USA även om en mer samarbetsvänlig president skulle väljas efter har spridit sig (Engberg, 2021). En försämring i den transatlantiska relationen och tilliten skulle innebära stora utmaningar för europeiskt säkerhetsarbete. (Knutsen, 2022)

Det kan även finnas några andra drivkrafter till det ökade samarbetet i EU. Dels kan den allmänna tendensen till ökad integration inom säkerhet och försvar som pågått i årtionden vara en förklaringsfaktor, sen kan en uppfattning om ett ökat behov av en global säkerhetsskapare, en roll som EU kan fylla också vara en drivkraft (Engberg, 2021). Det blir dock tydligt, om man kollar på institutionella initiativ som tagits av EU sedan invasionen 2022, att försvarsintegrationen kraftigt skyndats på som en konsekvens av kriget (Fiott, 2023).

2.1.5 Litteraturöversikt

För att sätta denna uppsats i ett vetenskapligt sammanhang behöver EU:s säkerhetspolitiska agerande förstås i ljuset av tidigare teoretiska tolkningar. Både realism och liberalism har använts för att förklara varför och hur EU strävar efter säkerhetspolitiskt samarbete och självständighet, särskilt i relation till stormakter som USA och till upplevda hot i dess närområde.

Inom realismens ramverk har forskare presenterat olika tolkningar av EU:s säkerhetspolitiska utveckling och dess bakomliggande drivkrafter. Posen (2006) menar att EU hela tiden försökt balansera mot USA:s hegemoni i världen genom att dels forma EU till något som kan likna en allians, och dels genom att utveckla autonoma förmågor. Paul (2005) menar att EU snarare försöker balansera mjuk makt mot USA, med diplomati och institutionellt byggande. Layne (2006) anser att eventuell upprustning eller förmågehöjning i EU:s försvar syftar till att minska beroendet av USA, vilket skulle låta EU föra en mer självständig utrikespolitik. Andra realister menar stället att EU:s självständiga förmågor enbart stärker USA:s ställning som i världen (Helwig & Sinkkonen, 2022). Denna forskning har dock huvudsakligen sin grund i en period före Rysslands annektering av Krim 2014 och Donald Trumps första mandatperiod från 2016. Idag har EU regionala hot i form av ett aggressivt Ryssland och en skiftande maktbalans. När det dessutom nu finns en rädsla inom EU att USA kommer dra sig tillbaka från Europa (Martin & Sinkkonen, 2022), så kan man enligt Helwig & Sinkkonen (2022) se EU:s strävan efter ökad autonomi som en maktbalans mot Ryssland, snarare än USA. Argumentet

att europeisk självständighet stärker USA kan ses som rationellt då USA är så pass mäktigt att ett försök att utmana det vore irrationellt, men det kan också beskriva att Europa ser USA som en balanserande faktor gentemot Ryssland, och en viktig aktör i upprätthållandet av den liberala världsordningen, viken EU betraktar som gynnsam (Cladi & Locatelli, 2012).

Den liberalistiska synen på EU:s säkerhetsutveckling utgår ifrån politik, konkurrens och förhandling både inom stater, mellan stater, inom institutioner och mellan institutioner; resultatet av detta mynnar ut i den politik som EU för (Helwig & Sinkkonen, 2022). Barnett och Finemore (2004) menar att institutioner kan, om de utvecklas och mognar tillräckligt, bli ”självmedvetna”, där de söker påverka medlemsstaters beslut, eller begränsa deras handlingar. De kan även bli sina egna agenter, där de sätter egna agendor, driver politiska frågor, och har en röst i beslutsfattandet. Detta är särskilt relevant för EU-kommissionen, som i denna uppsats står i fokus. Kommissionen kan i ett liberalistiskt perspektiv ses som en institutionell aktör med kapacitet att forma europeisk säkerhetspolitik, inte bara som verkställare av medlemsstaternas vilja, utan även som en drivande kraft för ökad integration. EU:s jakt efter strategisk autonomi motiveras av Ikenberry (2018) som en vilja av EU att skapa, eller identifiera och förstärka sin roll i världen när den liberala världsordningen utmanas mer och mer. Därmed blir säkerhetssamarbete inte bara ett svar på hot, utan också ett sätt att stärka och utveckla en värdebaserad internationell ordning.

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att både realistiska och liberalistiska tolkningar kan förklara delar av EU:s säkerhetspolitiska utveckling. Däremot saknas studier som systematiskt analyserar hur EU-kommissionen uttrycker sina motiv till säkerhetspolitiskt samarbete över tid i ljuset av förändringar i det globala säkerhetsläget sedan 2019.

Syften och frågeställning

I föregående avsnitt har realism och liberalism presenterats som två teoretiska perspektiv som tidigare forskning använt för att förklara EU:s säkerhetspolitiska utveckling. Flera realistiska studier har betonat yttre hot och maktbalans som drivkrafter, medan liberalistiska analyser har fokuserat på institutionell integration, gemensamma värden och mellanstatlig samordning.

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur EU-kommissionen, med dess ordförande Ursula von der Leyen som representant, har motiverat och uttalat sig om säkerhetspolitiskt samarbete under perioden 2019–2025. Genom att analysera tal och uttalanden från kommissionsordföranden i relation till tre områden; det interna EU-samarbetet, relationen till Nato samt

relationen till USA, kan uppsatsen bidra med ny kunskap om vilka idéer som dominerar i EU:s säkerhetspolitiska motiv i en period präglad av säkerhetskriser.

Den centrala forskningsfrågan är alltså: vilka motiv uttrycks av EU-kommissionen för säkerhetspolitiskt samarbete inom EU, med Nato och med USA, och hur förändras dessa över tid?

Två hypoteser formuleras i ljuset av detta:

1. I takt med att hotbilden mot EU ökar, kommer von der Leyens argument att i större utsträckning bli mer realistiska.
2. I samband med en försämrad transatlantisk relation, kommer EU i högre grad prioritera internt samarbete framför USA och Nato.

Uppsatsens mål är inte att bevisa en teori rätt eller fel, utan att genom en kvalitativ textanalys av centrala uttalanden identifiera mönster i hur EU-kommissionens samarbetsvilja uttrycks, och relatera detta till teoretiska tolkningar inom realism och liberalism samt tidigare forskning om EU:s säkerhetspolitiska utveckling.

För att identifiera liberalistiska respektive realistiska motiveringar används följande indikatorer: Liberalism identifieras där samarbete motiveras med värdegemenskap, institutionellt förtroende och ömsesidigt beroende, medan realism identifieras där samarbete motiveras som ett svar på externa hot och maktförskjutningar. Varje analysavsnitt undersöker därför hur kommissionens samarbetsvilja uttrycks; som idealdriven eller motiverad av hot.

3. Metod och Operationalisering

Jag har valt att göra en kvalitativ textanalys med fokus på texternas centrala teman och begrepp. Jag valde att använda en kvalitativ analysmetod istället för en kvantitativ därför att frekvensen av ord eller meningar inte nödvändigtvis har någon betydelse eller relevans i detta fallet. En klar och tydlig vilja från kommissionen bör inte nödvändigtvis uppfattas som starkare om den upprepas ett antal gånger, det kan lika gärna reflektera antalet möten von der Leyen deltar på under en tidsperiod. Det viktiga är att ambitionen klart och tydligt är uttryckt av kommissionen, en räkning av antal upprepningar riskerar att leda till falska slutsatser.

Jag undersöker officiella tal och uttalanden av EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen från tillträdet till posten i december 2019 fram till maj 2025. Undersökningsperioden

2019 till 2025 omfattar sex händelserika år, och med såpass många individer inom EU; parlamentariker, kommissionärer, rådgivare, statschefer, utrikesministrar osv blir materialet extremt omfattande, vilket medför ett behov av att ett urval görs. Då uttalanden görs med olika förutsättningar varav vissa mer välplanerade än andra, exempelvis kan tidspress påverka budskapet i uttalanden, behöver jag anpassa mitt urval därefter. För att undvika ogenomtänkta och framstressade uttalanden som inte nödvändigtvis representerar kommissionen utgår intervjuer och debatter från urvalet. Detta syftar dessutom till att tillföra kontinuitet i analysen, som annars riskerar att bli mer spretig med blandade budskap från diverse individer och sammanhang. Jag håller mig därför till förplanerade tal och uttalanden som publicerats på kommissionens hemsida för att få en stabil riktningsangivare för kommissionen. Jag avgränsar urvalet till EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen, då kommissionsordföranderollen innebär att det i blir von der Leyen som i regel aviserar alla stora förändringar och ambitioner; von der Leyen står inför de stora säkerhetspolitiska besluten som är relevanta för min studie. De andra kommissionärernas uttalanden tenderar att upprepa von der Leyens budskap, varför de inte blir särskilt givande i den kommande analysen. Undersökningsperioden 01 december 2019 till 05 maj 2025 görs på grund av tre stora säkerhetspolitiska händelser som påverkar EU: 1. Rysslands invasion av Krim-halvön och östra Ukraina 2014. 2. Rysslands förnyade fullskaliga invasion av Ukraina 2022. 3. Donald Trumps inledning av presidentskapet från den 20 januari 2025. Dessa sex år representerar tre olika säkerhetspolitiska situationer för EU. Jag har valt att börja år 2019 för att det var då von der Leyen tillträdde, samt hålla urvalsmängden på en hanterbar nivå, samtidigt som det kan representera hela perioden 2014-2022. Jag kommer söka fram materialet i ”press corner” på EU-kommissionens hemsida, där jag har filtrerat alla tal och uttalanden utifrån sökordet ”NATO” samt datumen för tidsperioden och Ursula von der Leyen. Då material som är relevant för min analys tenderar att överlappa i sökord räcker ”NATO” för att ge ett stort urval av material som är relevant för alla aspekter av min analys. Därefter går jag igenom alla resultat på hemsidan och väljer ut de som passar mina urvalskriterier. Sedan presenterar jag resultaten samlat i uppsatsen, varpå jag gör analysen för att besvara forskningsfrågan, utifrån kriterierna i analysens schemat. Upprepningar sorteras bort för att undvika redundans.

Operationalisering

För att kunna identifiera och få användbara svar på forskningsfrågan behöver jag ställa ett antal frågor till texterna (Esaiasson et al, 2012. S.215). För att få svar på kommissionens håll-

ning till säkerhetssamarbete, analyserar jag varje text utifrån tre centrala frågor: 1. Hur framställs EU:s interna säkerhets- och försvarssamarbete? 2. Hur beskrivs relationen med Nato? 3. Hur beskrivs relationen med USA? Ett uttalande tolkas som uttryck för ökad samarbetsvilja om det innehåller uttryck för gemensam värdegrund, direkta uppmaningar till fördjupat samarbete, eller konkreta och specifika samt vaga och generella förslag på nya eller fortsatta samarbeten. På motsvarande sätt tolkas negativa uttalanden som indikationer på minskad samarbetsvilja. Motsägelsefulla uttalanden under en period, med uttryck för uppskattat samarbete och negativa aspekter med samarbetet tolkas som neutrala. Motiv till samarbeten tolkas utifrån huruvida von der Leyen hänvisar till yttre hot och pragmatism (realism), eller värdegrund (liberalism).

Analysschema

I förtydligande syfte har jag valt att tydliggöra ett analyschema. För varje text analyserar jag huruvida EU-kommissionen uttrycker en vilja att:

1. Stärka eller minska det interna samarbetet inom EU:s säkerhets- och försvarspolitik.
2. Fördjupa eller begränsa samarbetet med Nato.
3. Fördjupa eller begränsa samarbetet med USA.

Figur 3.1 Analyschema för beskrivandet av EU:s samarbetsvilja

Samarbete	Tecken på ökad samarbetsvilja	Tecken på minskad samarbetsvilja	Teoretisk tolkning
1. Internt EU-samarbete	Uppmaningar till ökad integration/samarbete, nya initiativ, betoning på gemensamma intressen och värderingar, uttryckt ambition om samarbete	Kritik mot samarbete, uttryck för nationell suveränitet, avsaknad av nya förslag, kriterierna för ökad samarbetsvilja i negativ bemärkelse	Liberalism: institutionellt samarbete, värdegrund Realism: reaktion på yttre hot
2. EU-Nato-samarbete	Betoning på gemensamma värden, tätare koordinering, betoning på enhet, direkt uppmaning eller ambition om samarbete, positiv syn på existerande samarbete	Kritik mot Nato, samt samarbetet, betoning på självständighet utan Nato, exkludering från åtgärder, kriterierna för ökad samarbetsvilja i negativ bemärkelse	Liberalism: samarbete som värdegemenskap Realism: maktbalansstrategi

Samarbete	Tecken på ökad samarbetsvilja	Tecken på minskad samarbetsvilja	Teoretisk tolkning
3. EU–USA-samarbete	Betoning på gemensamma värden, tätare koordinering, direkt uppmaning eller ambition om samarbete, positiv syn på existerande samarbete	Negativ uttalanden om samarbete, hänvisning till behov av självständighet, tvivel kring USA:s pålitlighet, kriterierna för ökad samarbetsvilja i negativ bemärkelse	Liberalism: gemensamma normer Realism: minskat beroende av stormakt

Tabellen ovan tydliggör hur jag operationaliserar begreppet samarbetsvilja i min analys. Varje uttalande från EU-kommissionens ordförande analyseras med fokus på om det uttrycker en vilja att stärka, minska eller inte förändra samarbetet inom respektive dimension. Resultat som varken kan klassificeras som tecken på ökad eller minskad samarbetsvilja klassificeras som neutral.

4. Resultat

4.1 Från Ursula von der Leyens tillträde tills invasionen 2019-2022

4.1.1 EU:s säkerhetssamarbete

I ett tal till europeiska rådet i februari 2021 betonar kommissionsordförande von der Leyen att Nato inte kan täcka alla EU:s behov, och att det därför är viktigt att ha en egen förmåga, som behöver utvecklas. Von der Leyen beskriver sedan vad EU behöver göra, och vad kommissionen gör: ”Therefore, Europe needs to develop its own capabilities. Thus, stop the fragmentation we have at the moment being – if we look at our military capabilities – and develop interoperable systems in the European Union. That is why we have set up the first building blocks of the European Defence Union. It is the PESCO – the Permanent Structured Cooperation. PESCO is supported by the new EUR 8 billion European Defence Fund.” För att uppnå det behöver EU bemöta det som von der Leyen kallar ”fragmentering”, dvs att olika länder inom EU använder olika typer av inkompatibel utrustning, doktrin samt har en splittrad försvarsindustri som ibland blir redundant och ineffektiv. Europa behöver interoperativa system i

försvarssektorn. Som ett steg i att lösa det tas det första steget i att skapa den europeiska försvarsunionen (EDU): PESCO, ett samarbetsramverk som stöds av 8 miljarder euro i en europeisk försvarsfond. (4) I sitt state of the union-tal 2021 betonar von der Leyen dels vikten av att skapa EDU, och konstaterar att EU:s största utmaning i att bygga försvarsförmåga är en brist på politisk vilja: ”But what we need is the European Defence Union... What has held us back until now is not just a shortfall of capacity – it is the lack of political will.” Von der Leyen påpekar även att det ökade försvarssamarbetet bland annat syftar till att öka EU:s självständighet (8), men nämner inte specifikt från vad, men då USA är en pelare i EU:s försvarsförmåga leder ökad försvarsjälvständighet automatiskt till minskat beroende av USA. I en resa till Lettland och Litauen 2021 tillsammans med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg i skuggan av ökade hybridattacker från Belarus sade von der Leyen att EU undersökte vilka förmågor och tillgångar som man kunde använda för att svara på de hybridattacker som i ökad omfattning utfördes mot dessa länder. Detta är en del av EU:s ”Security Union Strategy” (SUS). Utöver detta uttalade von der Leyen ett behov av att skapa en ”Joint Situational Awareness Centre” för att samla EU:s expertis i en plats för att bättre kunna svara på hybridattacker och hot. (10) Den ryska militära uppbyggnaden längs Ukrainas gräns under 2021 kommenterades i en videokonferens med EU-ambassadörerna december 2021, då tar von der Leyen upp den ryska militära uppbyggnaden längs Ukrainas gränser, och understryker EU:s stöd till Ukraina då dess självständighet och integritet hotas. (11) I februari 2022 skickar den ryska utrikesministern Sergej Lavrov ut kravlistor till bland andra varje EU-medlemsstat i syfte att fragmentera den europeiska responsen på dessa krav. Von der Leyen konstaterar att det inte fungerade; ”Once again, the Russian government tried to divide us. But their attempt failed.” Denna splittring misslyckades då Lavrov endast fick tillbaka två brev, ett från Nato och ett från EU. (13)

4.1.2 EU-Nato samarbete

I januari 2020 under ett tal till London School of Economics förklarar von Der Leyen att Natosamarbetet kommer fortsätta med England, trots Brexit. (1) Och några dagar senare, i ett tal i det europeiska parlamentet uttrycktes en vilja att fördjupa samarbetet med Nato, i samma mening menar ordföranden att Europa måste ta mer ansvar själva i Nato. (2) Under ett besök av Natos generalsekreterare Stoltenberg i kommissionens högkvarter lovordar von der Leyen samarbetet mellan EU och Nato, men beskriver också hur samarbetet kan förbättras och fördjupas, med mer samarbeten och koordination mellan kommissionen och Nato, exempelvis i cyberförvar och klimatarbete. (3) Efter ett tal till europeiska rådet i februari 2021 klargör von

der Leyen att Nato-samarbetet är en hög prioritet för kommissionen. Ordföranden påpekar att av de många hot och utmaningar som Europa står inför så adresseras många av dessa i Nato, men det finns fall där Nato inte täcker behovet, och där måste EU kunna lösa det själva. Som exempel nämns EU och FN missioner. Von der Leyen menar att EU måste ha förmågan att utföra dessa uppgifter själv. Von der Leyen uttryckte även att kommissionens satsningar på europeisk försvarsförmågeuppbyggnad är mycket kompatibel med Natos planering.(5) I ett uttalande efter ett telefonsamtal med USA:s president Joe Biden betonade von der Leyen att samarbetet mellan EU och USA ska ske i nära samarbete med Nato.(6) I en gemensam presskonferens med USA:s utrikesminister Antony Blinken beskrev von der Leyen återigen EU-Nato samarbetet i ett mycket positivt ljus: "the EU and NATO have an excellent relationship...". I ett tal vid en prisceremoni i USA, Henry A. Kissinger prize 2021 beskrev von Der Leyen sin reaktion på Donald Trumps uttalanden under sin första mandatperiod om att Nato var föråldrad. "I was aghast; and – like most of my Colleagues – deeply concerned." Von der Leyen besökte Lettland och Litauen tillsammans med Natos generalsekreterare Stoltenberg i november 2021 i respons till att Belarus slussat flyktingar mot EU som en form av hybridkrigföring. Där uttalade sig kommissionsordföranden om vikten av att Nato och EU arbetar tillsammans, och koordinerat för att möta liknande hybridattacker. Samarbetet som då skedde mellan EU och Nato berömdes, och ett behov av att ytterligare stärka samarbetet uttrycktes, varpå arbetet med en ny EU-Nato-deklaration framhölls.(10) I ett tal till EU-ambassadörerna december 2021 nämnde von der Leyen återigen planerna på att fördjupa samarbetet med Nato, men denna gången i skuggan av Rysslands militära uppbyggnad längs Ukrainas gräns.(11) I säkerhetskonferensen i München februari 2022 säger von der Leyen att Nato och EU delar värderingar: " the European Union and NATO stand side by side. Not only because we share members and allies, but because we share values: freedom, democracy, independence. The very values that are at stake in this crisis." (14) Dagen då Ryssland lanserade sin fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022 ställde sig von der Leyen, Natos generalsekreterare Stoltenberg, och europeiska rådets ordförande Charles Michel tillsammans och höll tal. Von der Leyen betonade under talet hur nära Nato och EU stod, hur eniga de var i skuggan av vad Ryssland precis gjort, och hur denna kris skulle före dem ännu närmare varandra. Talet avslutas med en kraftig beskrivning av relationen mellan EU och Nato: "We are more united and more determined than ever. We are one Union, one Alliance, united in purpose." (15)

4.1.3 EU-USA

Von der Leyens första omnämnande av USA i säkerhetssammanhang kom i samband med ett telefonsamtal med Joe Biden i mars 2021. I ett uttalande efter samtalet uttrycktes en vilja att samarbeta utrikespolitiskt genom att ”support democracy, stability and prosperity against the backdrop of a fast-changing international environment.” De två ledarna delar även en strategisk syn på Ryssland och von der Leyen föreslog att koordinera policys och åtgärder när det kommer till Östeuropa. (5) I ett pressuttalande med USA:s utrikesminister Antony Blinken uttrycker von der Leyen att USA är en viktig parter för EU, samt en önskan att samarbeta för att ”forge a new EU-U.S. global agenda to meet the challenges, but also to seize the opportunities of our time.” Detta visar att kommissionsordföranden uttrycker en ambition att samarbeta strategiskt med USA, och tror att USA delar den ambitionen. Von der Leyen vill även diskutera situationer kring enskilda länder och regioner. Talet avslutas med en önskan om att söka nya samarbetsområden i utrikespolitik, samt en optimistisk syn på arbetet mellan USA och EU. (7) I sitt State of the Union tal 2021 konkretiserade von der Leyen potentiella samarbetsområden inom utrikespolitik: handel, teknologi, hälsa, och hållbarhet nämns som viktiga delar av den agenda som EU utvecklar tillsammans med USA. Dessutom uttrycks en inställning från kommissionsordföranden gentemot USA: ”The EU and the US will always be stronger – together.” (8) I sitt tal vid prisceremonin Henry A. Kissinger prize 2021 beskriver von der Leyen sin reaktion på Donald Trumps uttalande om att Nato var föråldrat. En osäkerhet kring hur högt Nato egentligen värderades av USA uppstod då hos von der Leyen, som då var Tysklands försvarsminister, ett tvivel på USA:s engagemang uppstod. (9) I januari 2022 deltog von der Leyen i ett möte med ett antal europeiska ledare samt Joe Biden i syfte att koordinera en respons till Rysslands beteende mot Ukraina. Exakt vad som sades är inte offentligt, men det visar på ett samarbete mellan EU och USA när det kommer till Ryssland. (12) I ett tal till europaparlamentet åtta dagar före invasionen beskriver von der Leyen samarbetet med de transatlantiska nationerna, däribland USA. Samarbetet beskrivs som närmare än på länge, och de står enade mot denna kris. Kommissionsordföranden säger att EU har koordinerat med bland annat USA ett potentiellt sanktionspaket. (13) Detta koordinerade sanktionspaketet presenterades den 24 februari som svar på invasionen. (15)

4.2 Period 2

4.2.1 EU:s säkerhetssamarbete

I ett tal i europaparlamentet den första mars 2022 beskrev von der Leyen hur mycket utveckling som skett på området europeisk säkerhet och försvar. Medlemsstater skickar militärmateriel, Tyskland avser att höja sina försvarsanslag till 2% av BNP, och EU köper militärmateriel till Ukraina, med pengar från EU:s egna budget. (16) I ett tal kort därpå i en presskonferens betonade von der Leyen vikten av att de stora försvarssatsningarna som nu görs i många av Europas stater görs på ett koordinerat sätt, för att undvika fragmentering och istället göra Europas försvarsmakter mer interoperativa. I ett tal till under en presskonferens menar von der Leyen att kriget är en påminnelse om hur viktigt det är att Europa stärker sin försvarsförmåga, och nämner fragmentering och duplicerade vapensystem som de största problemen, och påtalar att den europeiska försvarsfonden hjälper med detta. (20) I ett tal inför en konferens inom strategi och utrikespolitik, Manama Dialogue, påpekar von der Leyen att Danmark strax efter invasionen valt att ta bort sin ”opt-out” från EU:s försvarssamarbete. (23). I ett uttalande i januari 2023 säger von der Leyen att det försämrade säkerhetsläget i östra Europa innebär att EU måste stärka sin försvarsförmåga, och arbetet med att koordinera stora materielinköp måste börja gå framåt. (25) I september 2023 gav von der Leyen ett uttalande om hur säkerhetsarbetet går, och konstaterar att EU snabbt reagerat på förändrat omvärldsläge, och att den nya verkligheten kräver att Europa stärker sin förmåga att skydda sina strategiska intressen, och förse sig själv och sina partners med säkerhet. (27) Kort senare i ett tal påtalar von der Leyen ett behov av att EU anpassar sig till en mer geopolitisk och volatil värld, och nämner ökade ansträngningar mot EDU som ett exempel på åtgärder som gjorts. (28) I ett tal vid Hudson institute i USA målar von der Leyen upp en ambition av att EU ska spela en central roll i ”ensuring Ukraine’s long-term security.” För att uppnå det måste Europa öka sina försvarsutgifter och försvarsindustri. Ett första steg har tagits med investeringar för att öka kapaciteten inom ammunitionstillverkning. (30) I ett tal i november 2023 till EU-ambassadörerna gav von der Leyen en mer utförlig beskrivning av sin syn på hur Europa bör agera: ”Ukraine needs long-term security. We have to ensure a sustained military force capable of defending Ukraine now and deterring Russian aggression in the future. So that history does not repeat itself. This has, of course, strong implications for our defence industry. We must step up our production capacities. This is why we have introduced ASAP, the Act in Support of Ammunition Production. But we must, of course, also look beyond ammunition. We have to look at air defence – which is crucial at the moment being –, maritime capabilities, but, of course, for the mid and long term, also cyber and space. These are capabilities that are European by nature –

if you look at them. They require European cooperation not only on research and development but also on the industrial front. We have to ensure now that no industrial bottleneck prevents us from protecting Europe and giving our full support to Ukraine. It is a window of opportunity now. And I would urge us to use this window of opportunity because it would allow us to take more decisive steps towards a genuine European Defence Union. This is a task I am very much supporting and working hard for.” (31) Här ger von der Leyen en överblick över vad som behöver göras, och nämner flertalet områden specifikt som behöver uppmärksammas och arbetas med, utöver det som tidigare sagts om försvarsutgifter och industri samt koordination. I ett tal i europeiska försvarsbyråns (EDA) årliga konferens tar von der Leyen upp en ”Defence Joint Procurement Taskforce” som koordinerar medlemsstaternas behov med försvarsindustrins kapacitet. Detta tas som exempel i vad EU kan åstadkomma med samarbete mellan staterna. Von der Leyen menar att Europas synsätt på EU måste förändras till ett säkerhetssynsätt som behöver genomsyra alla policys. EU måste börja ses som ett säkerhetsprojekt i grunden. En viktig poäng betonas senare i talet: ”Of course, and this is very important, collective defence remains primarily the responsibility of Member States and of NATO. And we fully respect this specific point.” Talet avslutas sedan med att tydligt visa upp en stark ambition: ”The next chapter is a fully fledged European Defence Union. So that Europe can finally take strategic responsibility for its own future. It is one of the big tasks that our Union faces for the years ahead. And I am confident that Europe will once again answer to the call of history.” (32) Här visar von der Leyen hur hon vill att EU-säkerhetssamarbetet ska fortsätta, en genuin försvarsunion. I ett tal inför europaparlamentet februari 2024 beskriver von der Leyen arbetet som pågår, exempelvis med europeiska försvarsfonden och ASAP, samt beskriver stora framsteg i att öka den försvarsindustriella kapaciteten. Detta, fortsätter von der Leyen, innebär att Europa har börjat inse brådskan och omfattningen av utmaningarna som det står inför, och mycket arbete kvarstår. Talet fortsätter med att klargöra att ”The threat of war may not be imminent, but it is not impossible. The risks of war should not be overblown, but they should be prepared for.” Arbetet måste börja med att återuppbygga och modernisera medlemsstaters försvarsmakter. Von der Leyen upprepar att Europa måste spendera mer, bättre och europeiskt. Ett antal förslag kommer att läggas fram i en strategi för europeisk försvarsindustri, något som aldrig gjorts förut. (34) I ett tal på en konferens för försvar och säkerhet i april 2024 betonar von der Leyen vikten av att Europa vaknar inför den nya hotfulla världen. Medlemsstaters kontroll över egna trupper, doktrin och beslut kopplade till detta kommer alltid vara deras egna beslut, men det finns mycket som EU kan göra, som att koordinera och investera, forskning och industri. Europas försvar är en uppgift för hela Europa, med nära

samarbete mellan EU-institutioner och medlemsstater, detta kommer kräva ett nytt mind-set från medlemsstater, institutioner, industri och investerare för att lyckas. (35) I augusti 2024 sade von der Leyen att EU:s försvar var i behov av en renovering, och menade att därför planerna på att tillsätta en renodlad försvarskommissionär. (37) Den 27 november 2024 i ett tal i europaparlamentet påpekade von der Leyen att Ryssland spenderar 9% av sitt BNP på militär, medan Europas genomsnitt är 1,9% av BNP. Europa måste öka sina försvarsutgifter, öka försvarsindustrin och den militära mobiliteten. Europa behöver gemensamma projekt inom försvar, och därför tillsätts Andrius Kubilius som EU:s första kommissionär för försvar. (38)

4.2.2 EU-Nato

I ett tal till europaparlamentet i mars 2022 konstaterar von der Leyen att alla försök från Ryssland att så splittring i EU haft motsatt effekt, och nu, sedan invasionen är EU och Nato mer enade än någonsin. Sedan konstateras att vi, dvs EU och Nato, kommer att ”stå upp” i detta kriget och segra. (16) Kort därefter konstaterar von der Leyen att europeisk militär uppbyggnad måste ske i koordination med Nato, (17) vilket stämmer in i ett lite senare uttalande där von der Leyen påpekar att den europeiska uppbyggnaden ska säkerställa ett större europeiskt bidrag i Nato. (19) I ett tal den 31 maj 2022 talar von der Leyen om Sveriges och Finlands Natoansökningar som en positiv utveckling för europeiskt försvarsförmåga. (20) I ett tal inför europaparlamentet i oktober 2022 påtalas behovet av ett starkare samarbete med Nato. (21) I ett tal under en presskonferens i ljuset av sabotagen mot Nordstream-gasledningarna säger von der Leyen att EU kommer ta hjälp av och samarbeta med Nato, och förutspår att skydd av kritisk infrastruktur kommer bli en viktig aspekt av EU-Nato samarbetet. (22) I en gemensam presskonferens med Natos generalsekreterare Stoltenberg i januari 2023 nämner von der Leyen ökat samarbete med Nato inom flera områden, däribland cyberförsvar, desinformation, militär mobilitet och hybridattacker mot Lettland, Litauen och Polen. Von der Leyen fortsätter med att beskriva hur det ”utmärkta” samarbetet med Nato kommer utvecklas i och med undertecknandet av den samarbetsdeklarationen, som presskonferensen handlar om. De viktigaste delarna är hybridhot, teknologi, klimatkrisen, och motståndskraft mot påverkansförsök samt skydd av kritisk infrastruktur. (24) I en presskonferens dagen efter meddelar von der Leyen att en EU-Nato ”task force” lanseras, i syfte att kartlägga Europas svaga punkter inom kritisk infrastruktur. Här ska experter från EU och Nato arbeta tillsammans. (25) I mars 2023

säger von der Leyen att task-force samarbetet innebär att de två organisationerna kompletterar varandra, tack vare deras olikhet. (26) I oktober 2023, i samband med misstänkt sabotage mot en undervattensdatakabel och en gasledning mellan Finland och Estland, försäkrade von der Leyen respektive lands statsminister om att kommissionen kommer fortsätta samarbeta med Nato för att stärka motståndskraften kring hot mot kritisk infrastruktur. (29) I ett tal på Hudson-institute visade von der Leyen en vilja att Ukraina, efter konflikten, ska bli medlemmar i Nato: "...to help regenerate Ukraine, whose warriors will be proud defenders inside NATO." Senare i talet konstateras att Nato och EU står för säkerhet, frihet, och välstånd. (30) I en konferens på europeiska försvarsbyrån november 2023 gav von der Leyen ett tal där hon påpekade vilka stora framsteg EU kan uppnå, internt, och i samarbete med Nato. Senare i talet betonas att ansvaret för det kollektiva försvaret främst ligger hos medlemsstaterna och Nato. Därefter beskriver kommissionsordförande sin syn på Nato, och EU:s relation till det: "Our cooperation with NATO remains central – it is excellent and it is stronger than ever. But strategic responsibility also calls for a stronger European contribution within NATO and to NATO." (32) I ett tal inför europaparlamentet februari 2024 understrykte von der Leyen att en ökad europeisk självständighet inte skulle göra vikten och behovet av Nato mindre, utan skulle enbart stärka alliansen. (34) I juli 2024 upprepade von der Leyen budskapet att Nato kommer vara viktigt trots EDU, och antydde på hur stor vikt som läggs på Nato: "NATO will remain the pillar of our collective defence." (36). I ett tal på GLOBSEC forum sade von der Leyen; "NATO must remain the centre of our collective defence", (37).

4.2.3 EU-USA 2022-2025

Den första mars 2022 hänvisar Ursula von der Leyen till USA som en partner och allierad i ett tal till europaparlamentet om Rysslands invasion av Ukraina. (16) Vid Joe Bidens besök på ett Natotoppmöte i Bryssel konstaterade von der Leyen att "The transatlantic partnership stands stronger and more united than ever." Samarbetet med sanktionerna mot Ryssland lovordas, och synen på samarbetet, och dess potential uttrycks kraftigt: "Our work on sanctions also shows that when we act together, we are stronger and we really can make a difference. And we are continuing to reinforce our cooperation in many strategic ways: on humanitarian and security assistance to Ukraine; on energy; on fighting the threats against our democracies; on

solving outstanding issues in the EU-US cooperation, including in data protection and privacy. In a world faced with disorder, our transatlantic unity upholds fundamental values and rules that our citizens believe in.” Von der Leyen fortsätter att i mycket positiva ordalag, beskriva synen på USA: ”So we want, as Europeans, to diversify away from Russia towards suppliers that we trust, that are our friends and that are reliable. Therefore, the US commitment to provide the European Union with additional, at least, 15 billion cubic metres of LNG this year is a big step in this direction.” (18) I ett tal i europaparlamentet oktober 2022 vill von der Leyen öka samarbetet med USA för att skydda kritisk infrastruktur i Europa. (21) Inför Hudson-institute säger von der Leyen att EU aldrig haft ett så stort samarbete i internationella bistånd som med USA till Ukraina, där von der Leyen också uttrycker stor tacksamhet till USA för dess stöd till Ukraina. Europas upprustning och utökning av försvarsindustri bör också ske i synergi med USA, ”our oldest and strongest ally.” För att demonstrera synen på samarbetet kring Ukraina sades ”What Europe and the United States are fighting for together is about freedom and democracy.” (30) I ett pressuttalande med Sveriges statsminister Ulf Kristersson den 22 februari 2024 påpekade von der Leyen att när det kommer till försvarsindustriell uppbyggnad i Europa: ”...we remain transatlantic, but we become more European.” (33) Von der Leyen uttrycker under ett tal i Globsec-forum en stor tacksamhet gentemot USA för allt stöd till Ukraina, och menar att ”Once again, America has stood up for the freedom of all Europeans.” Men påpekar också att uppgiften att skydda Europa är främst ett Europeiskt ansvar, och Europa måste kunna skydda och försvara sig självt mot alla potentiella fiender. (37)

4.3 Tredje perioden 2025 Trumpadministrationen

4.3.1 Synen på EU:s säkerhetssamarbete

I ett tal på en presskonferens i samband med ett informellt möte mellan EU-ledarna i februari 2025 ger von der Leyen en bild av att hoten mot Europa är reella, och de växer. Rysslands krig, cyberattacker och attacker mot kritisk infrastruktur nämns specifikt. Europas behov av starkare försvar uttrycks kraftigare än tidigare: ”Europe needs basically a surge in defence. And for that our defence industrial base must be strengthened.” Europas försvarsanslag måste

öka från genomsnittet 1,9%. (39) Behovet av att kraftigt öka försvarsutgifter har gång på gång påtalats av von der Leyen, men i samband med det informella mötet pratade von der Leyen om hur man skulle kunna finansiera en kraftig upprustning. Det finns en viss flexibilitet i stabilitets- och tillväxtpakten (som reglerar hur stor statsskuld och budgetunderskott medlemsstater får ha) som kommer att användas så mycket det går för att låta stater öka försvarsutgifter. Dessutom kommer kommissionen arbeta med europeiska investeringsbanken för att öka flexibiliteten i låneverksamheten. Sedan behövs även mer privat kapital, så kommissionen kommer behöva ha en dialog med privata banksektorn så att den ”modernises its lending practices”. Jag kursiverade ”modernises” för att betona ordets vaghet i sammanhanget, som jag tolkar som att de ska anpassa sig efter tidernas ökade behov av pengar i försvarssektorn. Von der Leyen talar nu om den praktiska finansieringen av upprustningen, vilket tidigare inte nämnts, utöver att försvarsutgifterna behöver öka. (40) Några dagar senare i en presskonferens om baltstaternas integrering in i Europas elnät sade von der Leyen att ”It is time – and even high time – to take our security and defence into our own hands.” Uttrycket ”even high time” visar på en brådska. Von der Leyens syn på EU:s försvarssamarbete liknar det under föregående perioder; Europa måste samarbeta för att nå resultat och satsa på europeisk försvarsindustri. En skillnad som dock kan utläsas är en betoning på finansieringen i budskapet: ”But it is clear that we need an EU-wide surge in defence. Modern warfare requires scale, technology and coordination – too big for any one nation to handle alone. This is where European cooperation delivers. We will need funding – both public and private... We will need more cooperation for better interoperability and lower costs. Simpler legislation, more innovation and more return on investment, in the form of increased know-how and good jobs here in Europe.” talet fortsätter med ett betonande: ”This is all the more urgent as the world is changing fast.”(41) Von der Leyen betonar ytterligare brådskan och allvaret i situationen i ett tal i samband med lanseringen av ReArm Europe den fjärde mars 2025 där talet börjar med ”We are living in the most momentous and dangerous of times. I do not need to describe the grave nature of the threats that we face. Or the devastating consequences that we will have to endure if those threats would come to pass.” Sedan talar von der Leyen om vad som kvarstår för att kunna möta krisen, och menar att ”The real question in front of us is whether Europe is prepared to act as decisively as the situation dictates. And whether Europe is ready and able to act with the speed and the ambition that is needed.” Von der Leyen menar att svaret på de frågorna är ja: ”the answer from European capitals has been as resounding as it is clear. We are in an era of rearmament. And Europe is ready to massively boost its defence spending. Both, to respond to the short-term urgency to act and to support Ukraine but also to address the long-term need to

take on much more responsibility for our own European security.” Talet tar sen upp ReArm Europe och som syftar till att skapa förutsättningar för medlemsstater att investera mer i försvar genom vissa finansiella verktyg. Mot slutet menar Von der Leyen att ”Europe is ready to assume its responsibilities.” och ReArm Europe kan mobilisera närmare 800 miljarder euro för att bygga Europas försvar. (42) I ett tal vid den kungliga danska militärakademien uttrycker sig von der Leyen synnerligen tydligt om hotet från Ryssland, som förbereder sig med sina stora försvarsutgifter på en ”...future confrontation with European democracies.” Von der Leyen sade att Europa måste ha en ”defence posture” år 2030, och planen ”Readiness 2030” som presenteras innebär att Europa kommer ha en trovärdig avskräckningsförmåga. Ett förtydligande följer om att medlemsstater fortfarande kommer ansvara för sina egna trupper, doktrin och insatser, och att forma sin egen militär, men att mycket behöver göras på EU-nivå. Von der Leyen fortsätter med att konstatera att medlemsstaters försvarsutgifter ökat med 31% sedan 2021, vilket är bra men inte tillräckligt – fortfarande betydligt lägre än USA, Ryssland eller Kina. Talet fortsätter sedan med att beskriva en del av vad som behöver göras fram till 2030, exempelvis infrastruktur-satsningar, köpa in stora mängder försvarsmateriel, satsa på forskning om AI och kvantdatorer. För att kunna göra detta behöver Europa samarbeta, genomföra dessa projekt gemensamt. Von der Leyen uttrycker sedan behovet av att öka stödet till Ukraina, och konstaterar att EU:s stöd för Ukrainas medlemskap i unionen är större än någonsin. Vidare konstaterar von der Leyen att ett stort problem för Europeisk försvarsindustri är brist på långsiktighet, många små beställningar, vilket håller produktionskapaciteten nere, därför kommer kommissionen skapa en ”European Military Sales Mechanism” som ska underlätta gemensamma upphandlingar mellan stater. Mot slutet av talet tar von der Leyen upp att ”We are stronger than we think” och ”Europe is more united than ever.” (43)

4.3.2 EU-Nato

Von der Leyens syn på Nato är under denna perioden i stort sett oförändrad jämfört med innan. I februari 2025 påtalas att ett djupare europeiskt försvarssamarbete också innebär ett djupare partnerskap med Nato, vilket betyder att von der Leyen anser att Europeisk säkerhet går hand i hand med Nato. (39) Von der Leyen menar att Nato och EU, i ljuset av sabotage mot kritisk infrastruktur i östersjön, nu mer än någonsin behöver jobba tillsammans med att skydda denna infrastruktur. Även nu menar von der Leyen att Nato ”remains the foundation of our defence.” (41) Inför sitt tal på kungliga danska militärakademien den 18 mars påpekar

von der Leyen att de investeringar som kommer ske med ReArm Europe kommer ske i samverkan med Nato. Senare i talet påtalas även att EU är "...fully committed to working with NATO..." (43)

4.3.3 EU-USA

Donald Trumps återtagande av presidentposten i USA den 20 januari 2025 innebär en mycket mindre positiv inställning gentemot Europa och EU. Detta reflekteras i von der Leyens syn på USA under perioden. Kommissionsordförande vill fortfarande samarbeta med USA, och vill fortsätta utveckla samarbetet, och kallar det i ett tal den tredje februari "Our most consequential relationship. It is fundamental to promoting peace, security and prosperity." Sedan hänvisas samarbetet till som "...a very *pragmatic* cooperation..." Det av mig kursiverade "pragmatic" har inte tidigare använts för att beskriva samarbetet, och kan vara ett sätt för von der Leyen att framställa det på ett sätt som låter bättre för den opportunistiska Trump. I en första beskrivning av förändring i relationen mellan Europa och USA beskrevs läget diplomatiskt och vagt: "There are clearly new challenges and growing uncertainties, so the European Union is prepared for a robust but constructive dialogue with the United States." Även potentiella utmaningar i förhållandet med USA tas upp, vilket hänvisar till tullar som Trump nyligen infört mot Kanada och Mexiko och hotar att införa mot Europa. Inför tullhotet förklarade von der Leyen att "When targeted, unfairly or arbitrarily, the European Union will respond firmly." (39) Sex dagar senare uttrycker von der Leyen att den europeiska upprustningen som pågår blir "All the more urgent as the world is changing fast. Our long-time ally, the United States, has set a new agenda." (41) Von der Leyen har alltså tappat så pass mycket förtroende i USA som allierad att Europas upprustning blivit ännu mer akut. Ännu ett uttryck för USA:s minskade pålitlighet ges av von der Leyen vid sitt tal i den danska kungliga militärakademien den 18 mars, där hon påpekade att medan Ryssland förbereder sig på en konfrontation med Europa, "... our oldest partner – the United States – move their focus to the Indo-Pacific". Senare i talet uttrycker sig von der Leyen mer positivt, och beskriver EU som "...fully committed..." i sitt samarbete med USA, och tillägger att "Our security is indivisible." (43)

Figur 4.4 Sammanfattning av resultat

Dimens- ion	EU:s samarbete	EU:s Nato-samarbete	EU:s USA-samarbete
Period 1	Ser positivt på ökat samarbete inom EU	Ser positivt på ökat samarbete med Nato	Ser positivt på ökat samarbete med USA
Period 2	Ser positivt på ökat samarbete inom EU	Ser positivt på ökat samarbete med Nato	Ser positivt på ökat samarbete med USA
Period 3	Ser positivt på ökat samarbete inom EU	Ser positivt på ökat samarbete med Nato	Neutral inställning.

Tabellen ovan visar hur perioderna och respektive samarbetsdimension klassificeras enligt analys-schemat. Motivering till klassificering finns i den kommande analysen.

5. Analys

5.1 EU-samarbete över tid

Mellan 2019 och 2025 visar kommissionsordförande Ursula von der Leyen en tydligt ökande samarbetsvilja vad gäller EU:s interna säkerhets- och försvarspolitik. Under perioden 2019–2022 betonar hon vikten av att stärka EU:s försvarskapacitet, minska fragmenteringen mellan medlemsstaternas militära system och övervinna den politiska viljebrist som enligt henne hindrat framsteg. Samtidigt hanteras yttre hot som hybridattacker från Belarus och den ökande ryska militära närvaron i EU:s närområde, vilket används för att motivera behovet av snabbare, mer koordinerad och självständig europeisk handlingskraft. Exempelvis framställs EU:s gemensamma svar på Sergej Lavrovs försök att splittra medlemsstaterna som bevis på att unionen både kan och även bör uppträda enat i utrikespolitiska krissituationer.

Samarbetsviljan får ett betydande uppsving efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022. Från mars samma år konkretiseras von der Leyens tal ytterligare: satsningar på ökad interoperabilitet, koordinerade upphandlingar, institutionell förstärkning (som försvarskommissionären och ASAP), samt ett tydligt fokus på ökad försvarsindustriell kapacitet presenteras som lösningar på akuta säkerhetshot. Formuleringar som att ”Europa måste spendera mer, bättre och europeiskt” återkommer ofta, vilket både är ett uttryck för samarbetsvilja och en strategisk vision om ett EU med större självständighet i försvarsfrågor. Samtidigt betonas gränserna för detta samarbete, där kollektivt försvar fortsatt ses som medlemsstaternas och Natos ansvar. Denna balans mellan integration och nationell suveränitet signalerar en vilja till fördjupat samarbete, men med respekt för medlemsstaternas självbestämmande.

År 2025 når von der Leyens retorik sin mest akuta och dramatiska nivå hittills. Samarbete framställs inte längre som ett långsiktigt mål utan som ett nödvändigt medel för att möta existentiella hot. Språket präglas av brådska, med uttryck som ”the most dangerous of times”, och tonen skiftar från uppmaningar, till mobilisering. Ett nytt inslag är att von der Leyen börjar tala om finansieringen av det europeiska försvarssamarbetet i praktiska termer, inklusive reformer inom den privata banksektorn och samarbeten med Europeiska investeringsbanken. Detta visar att kommissionen ser samarbete som något som måste förverkligas inte bara politiskt och institutionellt, utan även finansiellt. EU:s strävan efter självständighet kan ses mer i förhållande till Ryssland, som Helwig & Sinkkonen (2022) resonerade, än mot USA.

Även om von der Leyen kontinuerligt lyfter både liberalistiska och realistiska motiv, framträder under den sista perioden ett tydligare realistiskt inslag i motiveringen till satsningar: Rysslands ökade aggressivitet och USA:s förändrade fokus nämns explicit som skäl till att EU måste bygga egen kapacitet. Samtidigt upprätthålls de liberalistiska inslagen, inte minst genom tal om ömsesidigt beroende, enighet och gemensamt ansvar, samt institutionella och marknadsmässiga lösningar, om än mindre än i början.

Sammanfattningsvis visar utvecklingen under perioden 2021–2025 på en gradvis men tydlig förskjutning: från värderingsbaserad integration till ett mer hotbaserat, kapacitetsdrivet samarbete. EU:s säkerhetssamarbete framställs som både en nödvändig reaktion på yttre hot och som ett politiskt projekt som syftar till att göra Europa starkare, mer enat och mer självständigt.

5.2 Analys EU-Nato-samarbete över tid

Ursula von der Leyens uttalanden om relationen mellan EU och Nato kännetecknas av en tydlig kontinuitet under perioden 2021–2025. Från början uttalas av en mycket positiv inställning till samarbetet, där Nato framställs som en grundpelare i Europas säkerhet. Von der Leyen beskriver relationen som både nära och funktionell, men betonar samtidigt behovet av att anpassa samarbetet till nya typer av hot, exempelvis cyberattacker, desinformation och hot mot kritisk infrastruktur. I detta ligger en önskan om att inte bara bevara, utan också fördjupa partnerskapet.

Under den första perioden (2019–2022) uttrycker von der Leyen en ambition att EU ska ta större ansvar inom ramen för Nato, men alltid som ett sätt att stärka alliansen snarare än att utmana den. Hon betonar att EU måste kunna agera självständigt i vissa situationer, till exempel FN-operationer, men utan att detta står i konflikt med Natos roll. Ett sammanfattande uttalande blir: ”We are one Union, one Alliance, united in purpose”, Här visar von der Leyen sin syn på EU:s och Natos samarbete, där gemensamma värderingar och en kompletterande roll beskrivs. Samtidigt driver von der Leyen för ökad europeisk strategisk självständighet, dock alltid i harmoni med Natos roll.

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022 förstärks denna linje. Von der Leyen beskriver samarbetet som närmare än någonsin och betonar att den militära uppbyggnad som sker i Europa ska ske i koordination med Nato. Etableringen av gemensamma initiativ, såsom

en task force för skydd av kritisk infrastruktur och gemensamma åtaganden inom cyberförsvar och militär mobilitet, visar på en praktisk institutionalisering av samarbetet. Von der Leyen betonar dock att EU:s ökade försvarsförmåga ska komplettera Nato, inte konkurrera med det. Uttalanden som "NATO must remain the centre of our collective defence" förstärker bilden av Nato som säkerhetsgaranten, även framöver när EU bygger upp egna förmågor. Von der Leyens stöd för Ukrainas framtida Nato-medlemskap betonar ytterligare hennes tilltro till alliansen som ett stabiliserande instrument i det europeiska närområdet.

Den tredje perioden (2025) präglas av en fortsatt stark samarbetsvilja. Von der Leyen betonar återigen att ett stärkt EU-försvar inte sker på bekostnad av Nato. Satsningar som ReArm Europe kopplas uttryckligen till samarbete med Nato. Återanvändningen av formuleringar som att Nato "remains the foundation of our defence" visar på en kontinuitet i von der Leyens syn.

I samtliga perioder bygger von der Leyens retorik på en kombination av liberalistiska och realistiska motiv. Liberalismen märks i betoningen på gemensamma värderingar, institutionellt samarbete och samordnad säkerhetspolitik. Den realistiska dimensionen syns i hur hon motiverar samarbetet med yttre hot som Rysslands aggression och hybridattacker. Det är alltså en kombination av realismen och liberalismen som kännetecknar von der Leyens motivering till samarbete.

5.3 EU-USA-samarbete över tid

Von der Leyens syn på relationen till USA kan beskrivas som essentiell, men lite växlande. Under åren 2019-2022 framställs samarbetet som starkt, stabilt och strategiskt viktigt. Von der Leyen uttrycker en tydlig vilja att koordinera utrikespolitik med USA och att bygga en gemensam transatlantisk agenda. Samtidigt betonas att EU och USA delar värderingar som demokrati och stabilitet, vilket visar på en stark liberalistisk grund för samarbetsviljan.

Samarbetet fördjupas särskilt i skuggan av Rysslands aggression mot Ukraina. USA blir en viktig partner i sanktioner, energisamarbete och militärt bistånd. Von der Leyen beskriver då USA som både en pålitlig vän och strategisk aktör, och hon framhåller vikten av transatlantisk enighet i en tid av global instabilitet. Samarbetsviljan är under denna period hög, samarbetet ses som centralt för EU:s säkerhetspolitik.

Under perioden 2022–2024 kvarstår denna starka samarbetsvilja, men samtidigt växer en parallell linje fram som handlar om ökad europeisk självständighet. Von der Leyen börjar tala mer om behovet av en egen europeisk försvarskapacitet och en mer robust försvarsindustri. Uttrycket “we remain transatlantic, but we become more European” sammanfattar denna syn, det handlar inte om att bryta, utan om att minska beroendet till USA. Här märks alltså en förändring där samarbete med USA fortsatt uttrycks som positivt och nödvändigt, men von der Leyen framhäver också EU:s behov av att stå på egna ben. Detta kan tolkas som en balans mellan liberalistiska samarbetsideal och ett mer realistiskt tänkande om makt, självständighet och strategisk autonomi.

Förändringen i ton och motiv blir än tydligare under 2025, då Donald Trump återvänt till presidentposten i USA. Von der Leyens språkbruk skiftar från entusiastisk och värdegrundsbaserad samarbetsretorik till en betydligt mer reserverad och försiktig hållning. Von der Leyen kallar fortfarande relationen med USA för “our most consequential relationship”, men uttryck som “a very pragmatic cooperation” samt betoning på behovet av en “robust but constructive dialogue” indikerar en förändring i entusiasm. Samarbetsviljan finns alltså kvar, men den har blivit mer villkorad och pragmatisk.

I samband med tullhot från USA mot EU gör von der Leyen dessutom tydliga markeringar om att EU kommer svara “firmly” vid orättvis behandling. Det konstateras även att den europeiska upprustningen är mer akut, eftersom USA “has set a new agenda” och flyttar sitt fokus till indopacifiska regionen. Detta är ett indirekt erkännande av att förtroendet för USA som säkerhetspartner har försvagats. Även om von der Leyen i samma tal säger att “our security is indivisible”, är det tydligt att den tidigare värdebaserade samarbetsviljan ersatts av en mer pragmatisk och realistisk hållning.

Sammanfattningsvis går det att identifiera en tydlig utveckling över tid: från en starkt positiv, värderingsbaserad och entusiastisk samarbetsvilja under perioden 2019–2022, till en mer balanserad och självständighetsorienterad hållning 2022–2024, och slutligen till en mer avvaktande och villkorad inställning 2025. Liberalistiska motiv dominerar i början, medan realistiska inslag tar större plats i takt med att EU:s externa hot ökar och USA:s tillförlitlighet ifrågasätts. Perioden 2025 kan därmed ses som en neutral fas i samarbetsviljan; viljan att samarbeta finns kvar, men med nya reservationer och ett ökat inslag av egenintresse.

Ingenting har under perioden dock indikerat att EU vill, som Posen (2006) resonerar, utmana USA:s ställning militärt.

Analysen i ett vetenskapligt sammanhang

Alla tre perioder har visat att samarbete, inom EU, med Nato och med USA varit väldigt viktigt för EU, och något som EU i stort sett alltid velat utöka. Den höga samarbetsviljan inom EU och jakten på självständighet beskrivs av Ikenberry (2018) som ett sätt för EU att identifiera, skapa, och utveckla sin roll som liberalistisk styr i världsordningen när den mer och mer utmanas av icke-liberala aktörer. Den tredje periodens omvälvande händelser mellan USA och EU visar naturen av samarbetet med USA genom Cladi & Locatellis (2012) realistiska lins: EU ser USA som en balanserande faktor mot Ryssland, och en viktig aktör i upprätthållandet av en liberal världsordning; även om samarbetet inte längre kan beskrivas som värdebaserat och vänskapligt, finns en stark pragmatisk grund som EU anser avgörande.

6. Diskussion

I uppsatsen har jag kommit fram till att kommissionens samarbetsvilja är konsekvent hög i alla tre dimensioner, men motiven till samarbetet varierar över tid och mellan relationerna. Analysen visar att realism och liberalism inte utesluter varandra, utan samverkar i kommissionens agerande. Under perioder av stabilitet dominerar ofta det liberala perspektivet då fokus ligger på institutionellt samarbete, gemensamma värderingar och långsiktig integration. Under krisen och osäkerheten som följde invasionen 2022 förstärktes det realistiska motivet genom att säkerhet blev ett allt mer uttalat egenvärde, och viljan till samarbete fick ofta ett strategiskt syfte snarare än ett ideologiskt.

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka vad som motiverar EU-kommissionens vilja till ökat säkerhetspolitiskt samarbete. Är det främst uttryck för gemensamma värderingar, eller reaktioner på yttre hot? Genom att analysera offentliga uttalanden från kommissionsordförande Ursula von der Leyen under perioden 2019–2025 har jag sökt identifiera mönster i hur samarbetsviljan motiveras i tre olika relationer: internt inom EU, med Nato och med USA.

Resultatet visar att kommissionens samarbetsvilja är stor, i alla perioder och alla dimensioner, men motiven till samarbetet varierar över tid och mellan relationerna. Vad gäller det interna EU-samarbetet ökar ambitionen tydligt efter Rysslands invasion av Ukraina, och intensifieras ytterligare efter Trumps återkomst till presidentposten. Här finns en stark och växande betoning på att EU måste kunna agera mer självständigt inom säkerhet och försvar. Det kan tolkas

realistiskt; som ett svar på hot och på USA:s minskade pålitlighet, men också liberalistiskt, med viljan till samarbete och integration.

Relationen till Nato förblir positiv under hela perioden. Samarbetsviljan uttrycks genom konkreta initiativ, som gemensamma task-forces och retorik om gemensamma värderingar. Här syns en kombination av båda teoriernas logik – en realistisk förståelse av säkerhetshot, men också en liberalistisk betoning av gemensam värdegrund och institutionellt samarbete.

Relationen till USA förändras däremot tydligare. Under Joe Bidens presidentperiod uttrycks stark samarbetsvilja med betoning på gemensamma värderingar, gemensam säkerhet och transatlantisk enhet. När Trump återkommer till makten förändras motiven till att större fokus läggs på att EU måste rusta upp själv, att USA är en ”pragmatisk” partner snarare än en pålitlig vän. Betoning på den liberala värdegemenskapen minskar för ett mer realistiskt färgat samarbete.

Balansgången mellan liberalism och realism som beroende faktor på omvärldsläget kan ses som en indikation på att EU:s säkerhetspolitik inte är helt förankrad i liberalism eller realism, utan att omvärldens agerande och interna prioriteringar styr hur EU motiverar samarbete.

Denna uppsats främsta begränsning har varit fokuset på Ursula von der Leyen som representant för EU-kommissionen, som i sin tur fått representera hela EU. Men i verkligheten är EU mer komplicerad än dess verkställande organ, och ordföranden för detta. Det vore därför intressant att ta ett större grepp om EU, och undersöka europarådet och parlamentet för att försöka utröna vilken riktning EU är på väg säkerhetspolitiskt, samt undersöka vad som driver dessa institutioner och aktörer i den riktningen, idealism eller makt?

Förkortningar

ASAP – Act in Support of Ammunition Production

EDU – European Defence Union

EU – Europeiska Unionen

Nato – North Atlantic Treaty Organization

PESCO – Permanent Structured Cooperation

SUS – Security Union Strategy

Dokumentförteckning

1. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_20_3
2. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_20_69
3. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_2432
4. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_883
5. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_21_892
6. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_1048
7. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_1362
8. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_4701
9. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_6102
10. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_21_7165
11. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_6666
12. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_560
13. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_1101
14. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_1221
15. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1332
16. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_1483
17. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1708
18. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_2043
19. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3143
20. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_3391
21. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_5964
22. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_6044
23. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_7013
24. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_121
25. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_133
26. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_1723
27. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4644
28. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_4681
29. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_4888
30. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_5162
31. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_5581
32. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_6207
33. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_24_976
34. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_24_1186
35. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_24_2101
36. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_24_3871
37. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_24_4481
38. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_24_6084
39. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_402
40. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_25_406
41. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_452
42. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_673
43. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_25_814

Käll-och litteraturförteckning

Barnett, M., Finnemore, M., & Duvall, R. (2004). The power of liberal international organizations. In *Power in Global Governance: Vol. Series Number 98* (pp. 161–184). Cambridge University Press.

<https://doi.org/10.1017/CBO9780511491207.007>

Cladi, L., & Locatelli, A. (2012). Bandwagoning, Not Balancing: Why Europe Confounds Realism. *Contemporary Security Policy*, 33(2), 264–288. <https://doi.org/10.1080/13523260.2012.693792>

Fiott, D. (2023). In every crisis an opportunity? European Union integration in defence and the War on Ukraine. *JOURNAL OF EUROPEAN INTEGRATION*, 45(3), 447–462.

<https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2183395>

Engberg, Katarina. (2021) A European defence union by 2025? Work in progress. Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps).

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan : konsten att studera samhälle, individ och marknad* (4., [rev.] uppl.). Norstedts juridik.

European Union Externa Action (2024) A Strategic Compass for Security and Defence, Hämtad 2025-05-18, från https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en

European Commission (2025) About the President. Hämtad 2025-05-20, från https://commission.europa.eu/about/organisation/president/about-president_en

European Commission (2025) European Defence Fund. Hämtad 2025-05-18, från https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en

European Defence Agency (2025) Permanent Structured Cooperation. Hämtad 2025-05-18, från [https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-\(PESCO\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-(PESCO))

European Defence Agency (2025) Coordinated Annual Review on Defence. Hämtad 2025-05-18, från [https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))

Europeiska unionen (2025) Europeiska kommissionen. Hämtad 2025-05-20, från https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-commission_sv

Europeiska unionen (2023) Gemensam försvarsklausul. Hämtad 2025-05-19, från <https://eur-lex.europa.eu/SV/legal-content/glossary/mutual-defence-clause.html>

Gustavsson, J., & Tallberg, J. (2009). *Internationella relationer* (andra upplagan). Studentlitteratur.

- Helwig, N., & Sinkkonen, V. (2022). Strategic Autonomy and the EU as a Global Actor: The Evolution, Debate and Theory of a Contested Term. *European Foreign Affairs Review*, 27(Special Issue), 1–20. <https://doi.org/10.54648/EERR2022009>
- Ikenberry, G. J. (2018). The end of liberal international order? *International Affairs (London)*, 94(1), 7–23. <https://doi.org/10.1093/ia/iix241>
- Knutsen, B. O. (2022). A Weakening Transatlantic Relationship? Redefining the EU–US Security and Defence Cooperation. *Politics and Governance*, 10(2), 165–175. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i2.5024>
- Layne, C. (2006). The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International Security*, 31(2), 7–41. <https://doi.org/10.1162/isec.2006.31.2.7>
- Paul, T. V. (2005). Soft Balancing in the Age of U.S. Primacy. *International Security*, 30(1), 46–71. <https://doi.org/10.1162/0162288054894652>
- Posen, B. R. (2006). European Union Security and Defense Policy: Response to Unipolarity? *Security Studies*, 15(2), 149–186. <https://doi.org/10.1080/09636410600829356>
- Sinkkonen, V., & Martin, G. (2022). Past as Prologue? The United States and European Strategic Autonomy in the Biden Era. *European Foreign Affairs Review*, 27(Special Issue), 99–120. <https://doi.org/10.54648/EERR2022013>